

ברית סיני (ברית משה)

ברית סיני נקראת כך כי היא ניתנה במעמד הר סיני.

בני ישראל יצאו ממצרים ב 15 לחודש הראשון, והתחילו את מסעם לכיוון ארץ כנען. 45 ימים אחר כך הם מגיעים למדבר סיני וחונים ממול הר סיני, ואז משה עולה להיפגש עם אלוהים בהר. (שמות י"ט 1-6)

"1 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי: 2 וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר וַיַּחֲשֵׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר: 3 וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְהוָה מִן־הַהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יִעֲקֹב וְתֹגִיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: 4 אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרָיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל־כַּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבֹא אֶתְכֶם אֵלָי: 5 וְעַתָּה אִם־שָׁמַעַתְּמוּ תִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ: 6 וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכֶת כְּהַנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

בפסוק 4 אפשר לראות שאלוהים אומר לעם דרך משה, שהוא דואג להם, שהם ראו את מה שהוא עשה למצריים, שהוא נושא אותם על כנפי נשרים והוא יביא אותם אליו.

רואים כאן עד כמה אלוהים דואג לעם, וזהו בעצם הבסיס לברית הזאת – הדאגה של אלוהים לעם, שנובעת מאהבתו הרבה של אלוהים לעמו. והוא מראה את אהבתו לעם דרך כל מה שהוא פרט מקודם, שהוציא אותם ממצריים, וכו'...

לכן, בגלל אהבתו, אלוהים דורש מהעם שישמעו בקולו וישמרו את בריתו (פסוק 5). על איזה ברית הוא מדבר? האם על ברית אברהם? לא!
הוא מדבר כאן על ברית שהיא חדשה לעם, ברית שה' לא דיבר עליה קודם. והברית הזאת בשונה מברית אברהם, היא ברית מותנת, כלומר ברית עם תנאי. בפסוק זה אלוהים מתחיל להציג בפני העם את התנאים לברית. שאם העם ישמע בקול ה' וישמור את הברית אז אלוהים יעשה אותם לעם מיוחד עבורו.

בפרקים הבאים עד פרק כ"ד, יש את תמצית של ברית זו – ברית סיני. פרקים אלה נקראים בפרק כ"ד פסוק 7 "ספר הברית" והיא נחתמת בפרק כ"ד פסוקים 3-8, כאשר הליך חתימת הברית נחתם בזריקת דם הקורבנות על העם.

כ- 40 שנה לאחר מכן, כאשר בני ישראל נמצאים בערבות מואב, ממול יריחו, ממש לפני הכניסה לארץ כנען, כאשר כל דור המדבר שהיה נוכח בעת חתימת ברית סיני מת במדבר, אלוהים מחדש את הברית עם בני ישראל, עם הדור החדש. שם בערבות מואב משה כותב את ספר דברים, הספר נכתב במתכונת של נוסח בריתות שהיו מקובלות באותה תקופה. וגם שם, בספר דברים, הוא קודם כל יוצק את הבסיס והיסוד לברית – האהבה של אלוהים לעם.

"כִּי אָהַב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזַרְעוֹ וַיִּזְצָאָךָ בְּפָנָיו בְּכַחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרָיִם" (דברים ד' 37)

ובפרק י' 15 "רַק בְּאֲבֹתֶיךָ חֶשֶׁק יְהוָה לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחַר בְּזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־וְהָיָה הַזֶּה."

הבה נלמד יותר לעומק את הברית הזאת:

ההקדמה / המבוא לברית סיני כתובה בשמות י"ט 3-6:

היזום – אלוהים

התנאים – "אם תשמעו בקולי" – אלוהים עדיין לא מפרט מה בדיוק, אלא, רק דורש ציות לקולו ולמצוותיו. בהמשך, בפרקים כ'-כ"ד, אלוהים מוסר את עשרת הדברות ומצוות נוספות,

ובהמשך בספר ויקרא ובספר דברים הוא מוסר עוד מצוות. הדבר המרכזי בברית הזאת, זה לציית לאלוהים ולשמוע בקולו.

ההבטחה – "תהיו לי לעם סגולה". עם מיוחד, האוצר של אלוהים, ששמור עבור אלוהים כמו שהוא התכוון בברית אברהם: "והקמתי את-בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו: ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגרית את כל-ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים" (בראשית י"ז 7-8). מערכת יחסים מיוחדת במינה עם העם, כפי שהוא התכוון שתהיה עם אברהם וזרעו. זוהי חלק מהברכה שאלוהים התכוון שתהיה בברית אברהם.

ממלכת כהנים – אלוהים אומר בפסוק 6 שהעם יהיה לו לממלכת כהנים, מה הכוונה? שכל העם יהיו כהנים! לא רק קבוצה קטנה מהעם אלא שכל העם יהיו כהנים. כשם שחלק ממשפחה אחת משבט לוי נבחרה להיות כהנים עבור עם ישראל, כך גם עם ישראל שהוא קטן מבין כל העמים נבחר להיות כהנים לאלוהים עבור שאר העולם. (זה בערך אותו סדר גודל של פרופורציה כהנים בעם – יהודים בעולם).

מה זה אומר על התפקיד של העם לפני אלוהים? שהם יהיו משרתי אלוהים כשם שהכהנים הם משרתי אלוהים. ובכך יהוו ברכה בארץ, ברכה לכל משפחות האדמה. וכחלק מתפקיד העם ככהנים, העם צריך להביא לכל העמים את דעת אלוהים, כך שכל העמים ידעו שאלוהים הוא האלוהים!

"גוי קדוש" קדוש – מופרד (מסור) עבור אלוהים, זוהי בעצם המטרה של הברית. לעשות מהעם כלי טהור, כדי שבראשונה העם יוכל להתברך ע"י אלוהים, ושדרכם אלוהים יוכל לברך את העולם.

תנאי הברית המפורטים – בעצם כל התורה מפרטת מהם תנאי הברית, אך במיוחד ובמרוכז רשומים לנו התנאים בשני פרקים: ויקרא כ"ו ודברים כ"ח. התכלית של פרקים אלה זה מה יקרה לעם אם הם כן ילכו בחוקות אלוהים, ומה יקרה לעם אם הם לא ילכו בחוקות אלוהים.

פסוק 3 – זהו התנאי "אם-בחקתי תלכו ואת-מצותי תשמרו ועשיתם אתם"

אז תקבלו את הברכות אך אם לא תעשו כך תקבלו את כל האסונות

הברכות וההבטחות

פסוקים 4-5 – "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרויו: 5 והשיג לכם דיש את-בציר ובציר ישיג את-זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם" – הגשם יגיע בעתו, וכמה זה חשוב בארץ, והאדמה תיתן יבול כה רב, עד כדי כך שהאנשים לא יספיקו לקצור ולחבוט את הגרעינים לפני שתגיע עונת הבציר (קטיף הענבים), ועונת הזריעה תגיע לפני שיספיקו לטפל בכל הענבים. איזו ברכה!

סיום קציר החיטים הוא קצת אחרי שבועות כלומר סוף מאי תחילת יוני, ואז מתחילה עונת הדייש, בערך חודש כלומר אמצע יולי. אז יש להם זמן מנוחה בין העונות ועונת הבציר מסתיימת בספטמבר, שוב זמן מנוחה ואז עונת הזריעה מתחילה בנובמבר דצמבר. אלוהים יתן שפע רב של תבואה עד כדי כך שהאנשים לא יספיקו לסיים את הטיפול ביבול הנוכחי וכבר יצטרכו להתחיל ולטפל ביבול הבא.

פסוקים 6-8 – "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן-הארץ וחרב לא-תעבר בארצכם: 7 ורדפתם את-איביכם ונפלו לפניכם לחרב 8 ורדפו מכם ממשא מאה ומאה מכם רבבה ורדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב" – ברכת שלום וניצחונות במלחמות.

פסוק 9 – "ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימתי את-בריתי אתכם" – הם יהיו פוריים ויולדו להם הרבה ילדים.

בפסוקים האלה (9-4), אנו קוראים על הברכות הפיזיות שאלוהים יברך את העם במידה והם ילכו בדרכיו וישמרו את מצותיו.

בפסוקים 11-12, אלוהים עובר כאן מברכות פיזיות לברכות רוחניות.

" ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם: 12 והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם" – אלוהים יתן משכנו בתוכם, אלוהים יהיה בתוכם וישכון בתוכם. הוא יהיה להם לאלוהים, והם יהיו לו לעם- בדיוק כפי שהוזכר בברית אברהם.

פסוק 13 – "אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהיית להם עבדים ואשבר מטת עלכם ואולך אתכם קוממיות". אלוהים מציין את הבסיס לברית – הדאגה והאהבה שלו לעם שבאה לידי ביטוי בכך שהוא הוציא אותם מארץ מצרים.

העונשים / סנקציות

מפסוק 14 ועד 39, כתובים העונשים והקללות שיבואו על העם אם הם לא ילכו בחוקות אלוהים ולא ישמעו בקולו.

התנאי

"14 ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה: 15 ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי"

עונשים פיזיים

פסוקים 16-17 – "אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת גפש וזרעם לריק זרעכם ואכלהו איביכם: 17 ונתתי פני בכם ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם שנאיכם ונסתם ואין רדף אתכם"

מחלות, אדמה לא פורייה, תבוסה לאויבים.

אלוהים ממשיך לציין לעם מה יקרה להם אם הם עדיין ימשיכו בדרכם ולא יחזרו בתשובה.

פסוקים 21-22 – " ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם: 22 והשלחתי בכם את חנית השדה ושכלה אתכם והכריתת את בהמתכם והמעיסה אתכם ונשמו דרכיכם"

חיית השדה תאכל אותם. דרכיהם יהיו נטושות.

פסוקים 23-34 – "23 ואם באלה לא תנסרו לי והלכתם עמי קרי: 24 והלכתי אף אני עמכם בקרי והכיתי אתכם גם אני שבע על חטאתיכם: 25 והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר בתוכם ונתתם ביד אויב: 26 בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו: 27 ואם באזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי: 28 והלכתי עמכם בחמת קרי ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם: 29 ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו: 30 והשמדתי את בנותיכם והכרתי את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליקם וגעלה נפשי אתכם: 31 ונתתי את עריכם חרבה והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניהחכם: 32 והשמתי אני את הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה: 33 ואתכם אזרה בגוים והריקתי אחרים חרב והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה: 34 אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה"

אנו יכולים לראות כאן שישנה כל הזמן החרפה בעונשים (פי 7), ושם העם עדיין לא ישוב אליו אז הוא ימשיך ויעניש אותם אפילו יותר ממקודם, הוא ימשיך ויעניש אותם ולא יהיה מספיק אוכל ויהיה רעב בארץ, עד אשר הרעב והמצור מהאויבים יהיה כל כך מסיבי שהאנשים יאכלו

את ילדיהם, דבר שמצוין לנו שאכן קרה בדבר ה' (מלכים ב' ו'28-29), וגם ההיסטוריון יוספוס פלאביוס מזכיר אותו בסיפורו.

והעונש הכי גרוע יהיה שה' יעשה את בית המקדש לשממה (פס' 31) ואת העם הוא יגלה מהארץ, יפזר בגויים, הארץ תהיה לשממה והערים יחרבו (פס' 32-33).

מטרת כל העונשים האלה, זה להשיב את העם אליו.

האם אלוהים אומר כאן שאם בסופו של דבר העם יחליט לא ללכת איתו אז הוא – אלוהים ימאס בהם ויבחר לו עם אחר?

לא! להפך, לאחר שאלוהים מציין את העונשים והקללות שיבואו על העם כתוצאה מכך שאינם הולכים ושומרים את מצוותיו, הוא מציין בפסוק 42 "תִּכְרְתִי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר". לא מדובר כאן על שלוש בריתות שונות, זוהי אותה ברית, ברית אברהם שעברה ליצחק שעברה ליעקב ולזרעו אחריו.

בפסוק 44-45 אלוהים מציין בפרוש – "וְאֶף־גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתֶם בְּאָרֶץ אֲיִבִיָּהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גַעְלָתִים לְכַלְתֶּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם 45 וְתִכְרְתִי לָהֶם בְּרִית רֵאשִׁימִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אִתְּם מֵאָרֶץ מִצְרָיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִנִּית לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה" איזו ברית אלוהים לא יפר? ברית אברהם! למה? כי ברית אברהם הינה ברית ללא תנאי. אלוהים יקיים את הצד שלו – את המחויבות שלו ולא משנה מה זרע אברהם יעשה.

– הערת ביניים בפסוק 46 כתוב

"אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה"

מכאן הרבנים מסיקים שיש מעבר לתורה שבכתב גם תורה שבעל פה, כתוב כאן התורות. כמובן שכאשר כתוב כאן תורות הכוונה לחוקים ולא לשתי תורות.

איך ומתי זה יקרה בפועל? כשעם ישראל ישוב לה' בכל ליבו. פסוק 41 " אֶף־אֲנִי אֶלֶף עִמָּם בְּקָרִי וְהִבֵּאתִי אִתָּם בְּאָרֶץ אֲיִבִיָּהֶם אוֹ־אֲנִי יִכְנַע לְבָבָם הָעֶרְל וְאֲנִי יִרְצוּ אֶת־עֲוֹנָם".

ומה זה לשוב לה'?, לחזור בתשובה! זה שינוי מהלב כלפי אלוהים. לפנות מהחטא לאלוהים במסירות אמיתית. ורק שיבה של העם כולו לה' יכולה להביא להקמת הברית. איך זה יכול לקרות? איך אלוהים יכול להתנות את זה על דבר חלש כמונו? על כך נדבר בשיעור הבא.

בשונה מברית אברהם שהיא ברית ללא תנאים, לברית סיני כן יש תנאים. אם רוצים את ברכת אלוהים יש לשמור את מצוותיו. אך אם לא יעשו כן, יש להיזהר, כי כל אותן קללות שציון אלוהים יחולו עליהם.

שתי בריתות אלה משולבות אחת בשנייה: בברית אברהם אלוהים מבטיח לאברהם זרע, ארץ וברכה. ובברית סיני אלוהים אומר מתי הוא יגשים במלוא את ברית אברהם, אך ורק כאשר העם יהיה מסור אליו לחלוטין, כאשר לב האבן של העם יהפוך ללב בשר, וזה יקרה כשהם יכירו במשיח שמהווה עבורם קורבן עבור חטאיהם ("וְשִׁפְכֵתִי עַל־בֵּית דָּוִד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם רוּחַ חַן וְתַחֲנוּנִים וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר־דָּקְרוּ וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפַּד עַל־הַיָּחִיד וְהִמָּר עָלָיו כְּהִמָּר עַל־הַבְּכוֹר" זכריה י"ב 10).

הבנת הבריתות האלו כה חשובה:

1. להבנת ההיסטוריה של עמנו – מצד אחד עקב ברית אברהם אלוהים שמר על עמנו ועמנו לא נכחד, אך מצד שני כל הגלויות והרדיפות הם עקב ברית סיני.
2. הרבה ממה שאנו קוראים בתנ"ך בקשר לעמנו מבוסס על ברית אברהם או ברית סיני. אם זאת הבטחה, זאת ברית אברהם; אם זאת הזהרה זאת ברית סיני.

מה איתנו?

כל מי שמאמין בישוע כמושיע האישי שלו – מי שקיבל אותו ללב, אלוהים הבטיח לו חיי עולם.

אבל, לחיות בברכה היומיומית, זה תלוי במערכת היחסים האישית של המאמין עם אלוהים. ברגע שאיננו הולכים לפי מצוותיו, הוא מחנך אותנו ולפעמים אנו אף נענשים. לא מפני שהוא שופט אותנו כמו חוטאים, כי הרי ישוע מת עבורנו על הצלב – עבור חטאינו, אלא, כדי לייסר אותנו כבנים, כדי לחנך אותנו, מפני שהוא אוהב אותנו והוא חפץ שנחווה את ברכתו. ולא רק באחרית הימים, הוא רוצה שכבר כאן ועכשיו נהיה מבורכים.

הבסיס לברית סיני היא אהבתו של אלוהים לעם.

ומה קורה איתנו? גם אותנו אלוהים אהב, ובצורה נפלאה, עד כדי כך שהוא מסר את בנו שימות בעדינו והוא מצפה מאתנו כשותפים לברית החדשה איתו להשיב לו אהבה.

"שָׁכַן אֱהָבַת הַמָּשִׁיחַ דוֹחֶקֶת בְּנוֹ, בְּהִכְרִינוּ שְׁאֶחָד מֵת בְּעַד הַכֹּל, לְכֵן הַכֹּל מֵתוֹ. וּבְעַד הַכֹּל הוּא מֵת, כְּדִי שְׁאֵלָה הַחַיִּים לֹא יִחְיוּ עוֹד לְמַעַן עֲצָמָם, אֲלָא לְמַעַן זֶה אֲשֶׁר מֵת וְקָם בְּעֵדָם" (שנייה לקורינתים ה' 14-15).

האם נענה לקריאתו / לבקשתו ונגיב לאהבתו הגדולה אלינו בכך שנשיב לו אהבה? איך נעשה זאת? נקדיש לו את חיינו, נחיה את חיינו עבורו ונעשה את רצונו.

כשאנחנו בבית הקהילה, מקשיבים לדרשה / מסר, אנו אומרים לאדון "כן, אנו רוצים ללכת אחריו...." אבל, השאלה החשובה היא, איך אנחנו חיים כשאנחנו חוזרים לביתנו, חיים את שגרת היום יום והניסיונות והפיתויים שמגיעים, איך נעמוד במבחן האמונה? איך נקיים אז את הצד שלנו בברית החדשה שכרתנו עם אלוהים?

האם אפשר לקיים את תנאי הברית הזאת?

אם אי אפשר לקיימם אז למה אלוהים נותן אותה?

והאם לאור הברית החדשה, האם אנחנו היום, אלו שמזרע ישראל מחויבים לקיים את ברית סיני?

האם הברית הזאת תקפה גם עבורנו היום?

על כך נדבר בפעם הבאה.